

Přehled vybraných neperiodických publikací Ústavu pro studium totalitních režimů vydaných v letech 2008–2012*

Ústav pro studium totalitních režimů je ve smyslu ustanovení § 4, odstavec f) zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, povinen poskytovat veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňovat informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců i formou vydávání a šíření publikací.

Ediční činnost, příprava a vydávání periodických i neperiodických publikací jsou dle čl. 26 organizačního řádu Ústavu pro studium totalitních režimů úkoly oddělení publikací Odboru edičního ÚSTR a jeho činnost se řídí směrnicí ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů *O vydávání publikací a zřízení Ediční rady Ústavu pro studium totalitních režimů* (č. j.: UST-73/2011), která dále definuje zásady vydávání, spoluvydávání, výroby a distribuce publikací Ústavem pro studium totalitních režimů. Součástí této směrnice jsou pravidla pro postup při vydávání publikací. Rada Ústavu schvaluje plán činnosti na příslušný rok, na jehož základě je Odborem zkoumání totalitních režimů a Odborem edičním pro Ediční radu Ústavu připraven a předložen ke schválení návrh edičního plánu. Ediční rada návrh projedná a doporučí jednotlivé neperiodické publikace řediteli Ústavu k vydání.

Při koncipování návrhu edičního plánu bere Odbor zkoumání totalitních režimů a Odbor ediční v úvahu skutečnost, že jedním z úkolů Ústavu je veřejnosti nabízet zpracování dosud komplexně neuchopených dílčích témat, resp. přinášet nová, doposud nezpracovaná témata. Sestavování edičního plánu proto koresponduje s ambicí Ústavu zpracovávat ve svých publikacích dosud neznámé historické poznatky nebo dosud málo reflektovaná či přímo nezpracovaná témata. Směrnice O vydávání publikací a zřízení Ediční rady Ústavu rovněž stanoví, že k autorskému dílu musí být vždy vypracovány nejméně dva lektorské posudky.

Ústav pro studium totalitních režimů usiluje při vydávání neperiodických publikací o získávání mimorozpočtových finančních prostředků formou koediční spolupráce s partnerskými institucemi a komerčními nakladateli, místními samosprávami i subjekty neziskového sektoru. Tento postup umožňuje snižovat finanční náročnost na výdaje z rozpočtové kapitoly a zvětšit rozsah publikační činnosti Ústavu.

V následujícím hodnocení, jež obsahuje anotace k jednotlivým autorským počínům a jejich přínos, jsou neperiodické publikace vydané nebo spoluvydané Ústavem rozděleny v rámci jednotlivých let do kategorií: monografie, edice dokumentů, sborníky a kolektivní monografie, memoáry a komiks.

* Součástí tohoto přehledu nejsou vydané prezentační publikace, antologie textů, metodické příručky, vzdělávací DVD, katalogy výstav a publikací, doprovodné publikace konferencí a publikace podpořené Ústavem pro studium totalitních režimů. Viz www.ustrcr.cz.

Rok 2008

Monografie

BÁRTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav:
Oběti okupace. Československo 21. 8.–31. 12. 1968

Victims of the Occupation 21. 8.–31. 12. 1968

Přehledná publikace přinesla dosud nezveřejněná fakta o životech a smrti československých občanů v souvislosti s okupací pěti armádami Varšavské smlouvy v roce 1968. Autoři věnovali pozornost politickým a vojenským aspektům invaze, popsali trestnou činnost cizích vojáků a v medailonech se zaměřili na konkrétní osudy jednotlivých obětí. Kniha byla vydána i v angličtině. Přináší dosud nepublikovaná fakta o okolnostech úmrtí československých občanů způsobených příslušníky vojsk Varšavské smlouvy na území Československa od 21. srpna do konce roku 1968. Text je zpracován na základě využití co možná nejširšího spektra dostupných materiálů. Autoři kromě archiválií a dobové publicistiky pracovali také se vzpomínkami pamětníků, zejména pozůstalých po obětech. Text je doplněn velkým množstvím především méně známých fotografií pocházejících z veřejných archivů i soukromých sbírek. Byl prozkoumán počet obětí usmrcených v roce 1968 a doplněn o další osoby. K dosavadním 94 obětem tak přibýlo dalších 14 jmen. Kromě toho se autorům podařilo získat úplně nová fakta k řadě případů usmrcení československých občanů a po čtyřiceti letech odstranit některé dosud přetrvávající nejasnosti nebo omyly.

VANĚK, Pavel: *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951–1955*

Kniha je zaměřena na vývoj a organizační strukturu Pohraniční stráže po roce 1948 na příkladu chebské a znojenské pohraniční brigády. Zabývá se i dopadem působení pohraničnicků na místní obyvatelstvo a přibližuje osudy těch, kteří se pokusili státní hranici překročit. Popisuje vývoj ochrany státní hranice od února 1948 do roku 1950 a podrobně se zabývá systémem instalovaným začátkem roku 1951, který s určitými úpravami sloužil až do pádu režimu v roce 1989. Charakterizuje vývoj struktury a organizace výše zmíněných brigád, jednotlivá nařízení, která ministerstvo vnitra postupně vydávalo a jež vážně omezovala život obyvatel hraničních pásem, a přijatá ženižně technická opatření. Jde o první takto zpracovanou sondu o organizační struktuře a činnosti Pohraniční stráže.

KUDRNA, Ladislav: *Jeden ze zapomenutých mužů. Plukovník letectva Petr Uruba, pilot 311. československé bombardovací perutě, jako průvodce „krátkým“ 20. století*

Pilot RAF Petr Uruba se stal průvodcem nejen po osudech svých, ale i dalších československých letců. V ucelené formě je veřejnosti prezentována problematika perzekuce příslušníků Královského letectva po únoru 1948, nechybí pohled do trpkých padesátých let, do života ve stínu mocné Státní bezpečnosti či počátků rehabilitace v šedesátých letech. Poprvé je veřejnosti v ucelené formě prezentována problematika perzekuce bývalých příslušníků královského letectva nejen u armádního, ale i u dopravního letectva po únoru 1948.

FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: *Žádáme trest smrti! Propagandistická kampaň provávající proces s Miladou Horákovou a spol.*

Proces s Miladou Horákovou a dalšími dvanácti obžalovanými je považován za „největší politický proces“ a stal se symbolem komunistické zločiny. Jednalo se o první politický monstrproces a kampaň, která ho doprovázela, neměla svou propracovaností a mohutností u nás dosud obdoby. Cílem této knihy je přiblížit čtenáři, jak byla kampaň připravována i jak probíhala. Čtenář se dozvídá, jakým způsobem se na ní podílely stranické a státní orgány, tisk, rozhlas, film, veřejnost, včetně dětí, i to, jak se proces odrazil v tehdejších karikaturách, básních a divadelní hře. Publikace je rozdělena do dvou částí. První tvoří úvodní studie, která kampaň popisuje, druhou edice 150 vybraných dokumentů. Publikace se zabývá dosud souhrnně nezpracovanou oblastí mediální kampaně procesu s Miladou Horákovou. Je tak doplněním již vydaných publikací Karla Kaplana a Zory Dvořákové.

Edice dokumentů

BLAŽEK, Petr: *Živá pochodeň na Stadionu Desetiletí Protest Ryszarda Siwce proti okupaci Československa v roce 1968*

Publikace představuje ve studii a edici dokumentů protest Ryszarda Siwiece, který se dne 8. září 1968 na varšavském Stadionu Desetiletí polil rozpouštědlem a zapálil na protest proti účasti polských jednotek na okupaci Československa. Devětapadesátiletý úředník z Přemysle svůj čin pečlivě připravil – na magnetofonový pásek namluvil poselství, v němž obvinil Sovětský svaz z imperialistických záměrů a snahy rozpoutat novou světovou válku. Své krajany vyzval k odporu proti totalitnímu režimu. Na stroji napsal letáky a notářství zaslal svoji závěť, v níž rozdělil svůj majetek. Získal vstupenku na centrální oslavy dožinek, které se na Stadionu Desetiletí odehrávaly za přítomnosti nejvyššího stranického a státního vedení Polské lidové republiky. Kulturnímu programu přihlíželo okolo sta tisíc osob, u nichž však šokující protest nevyvolal reakci, kterou Ryszard Siwiec očekával. Po uhašení byl odvezen do nemocnice, kde za čtyři dny zemřel. Po celou dobu zde byl hlídán tajnou policií, které se před širší veřejností podařilo jeho tragický čin utajit. V této knize jsou poprvé publikovány v českém jazyce takřka všechny dostupné archivní dokumenty o Siwicově protestu včetně jeho vlastních textů. Edice je doplněna úvodní historickou studií a dobovými fotografiemi. Součástí knihy je také CD, kde je sebeupálení Ryszarda Siwiece zachyceno na filmových záběrech, které na Stadionu Desetiletí natočili příslušníci polské tajné policie. Podařilo se je teprve před několika lety nalézt v archivu Ústavu národní paměti (IPN) ve Varšavě.

TOMEK, Prokop: *Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli v československých podmínkách*

Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli (Sistema objedinennogo učeta daných o protivnike – SOUD, českou zkratkou SSEP) byl ojedinělým projektem přísně tajné databáze nepřátel SSSR a jeho satelitů. Dohoda o SSEP byla podepsána koncem roku 1977 a na jejím základě se přistoupilo k budování databáze osob reálně i jen údajně nebezpečných pro stabilitu komunistických režimů. Československo se

na SSEP podílelo v říjnu 1989 daty 24 833 osob, tedy zhruba jednou sedminou dat asi 200 000 osob vložených do SSEP všemi účastníky projektu. SSEP měl ve skutečnosti rozšířit poznatkovou základnu KGB a pro státní bezpečnosti satelitních zemí v podstatě znamenal jen práci navíc. Tato edice dokumentů z Archivu bezpečnostních složek přibližuje budování i příklady praktického využití SSEP v Československu v letech 1977–1989. Jde o první ucelené zpracování této problematiky.

Praha objektivem tajné policie

Prague Through the Lens of the Secret Police

Knihla *Praha objektivem tajné policie* přináší více než 200 stran unikátních, dosud nepublikovaných fotografií ze sledování prováděných komunistickou Státní bezpečností. Publikace představuje syrový obraz normalizační Prahy doplněný o odborné texty, včetně přehledného rejstříku a informací, jak a proč kniha vznikla. To vše v dvojjazyčné, česko-anglické verzi.

Sborníky a kolektivní monografie

Mnichov 1938 a česká společnost: Sborník z mezinárodního symposia k 70. výročí mnichovské dohody

Na nejrůznější hlediska „mnichovského“ dění roku 1938 se zaměřilo mezinárodní vědecké symposium v září 2008 na půdě Ústavu pro studium totalitních režimů v Praze. Sborník z tohoto symposia přináší sedm příspěvků předních českých a německých historiků – Roberta Kvačka (Mnichovské desatero), Václava Kurala (Hitlerova odložená válka za zničení ČSR), Hanse Henninga Hahna (Oldenburský projekt *Sudetoněmecké dějiny* – Základní otázky a oblasti výzkumu), Evy Hahnové („Mnichov“ v kontextu (sudeto)německých dějin), Miloše Trapla (Český politický katolicismus a Mnichov), Ladislava Kudrny (Padlí vojáci československé armády v době branné hotovosti státu v roce 1938) a Zdeňka Hazdry (Mnichovské dny jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti).

Rok 2009

Monografie

PÁVOVÁ, Jana: *Demagog ve službách strany*

Portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého

Biografická publikace představila životní dráhu a politickou kariéru Václava Kopeckého, významného funkcionáře Komunistické strany Československa, někdejšího ministra informací a kultury. Kniha zmapovala jeho postoje a chování prostřednictvím řady citátů a epizod z jeho života i množství obrazového materiálu. Jde o první souhrnné a kritické zpracování osobnosti Václava Kopeckého.

BLAŽEK, Petr – EICHLER, Patrik – JAREŠ, Jakub: *Jan Palach '69*

V lednu 1969 se na pražském Václavském náměstí zapálil dvacetiletý student Jan Pa-

lach. Chtěl tak vyburcovat své spoluobčany, aby se postavili nastupující normalizaci. Ačkoliv na jeho protest i smrt bezprostředně reagovaly statisíce lidí, dalšímu omezování občanských svobod se již zabránit nepodařilo. Od Palachovy doby je tak nasnadě otázka, zda měl jeho čin vůbec smysl, a pokud ano, tak jaký? Sborník *Jan Palach '69* nabízí řadu textů, úvah a dokumentů, které by měly napomoci v hledání odpovědí. Kniha přináší vůbec poprvé nejen detailní historický popis Palachova příběhu a jeho radikálního protestu, ale přibližuje také jeho teologickou, filozofickou i uměleckou reflexi. Podrobně se věnuje rovněž osudům Palachových následovníků i předchůdců v Československu a v dalších státech východního bloku. Součástí knihy je rozsáhlá edice archivních dokumentů a fotografií, které shromáždili během vyšetřování Palachova sebeupálení příslušníci Veřejné i Státní bezpečnosti. Jedná se většinou o dosud nepublikované materiály. Kniha obsahuje také filmový DVD disk s šesticí dokumentárních a uměleckých snímků, které se k tématu Jana Palacha a jeho činu vztahují.

Vydáno společně s FF UK a nakladatelstvím Togga.

**BURSÍK, Tomáš: *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali*
*Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949–1961***

V této knize se autor na konkrétních případech pokusil doložit způsoby a metody, které se běžně uplatňovaly v sovětských trestaneckých pracovních táborech již od dvacátých let 20. století a které byly využity i v systému uranového „GULAGU“ v Československu. Hovoří o hromadném nasazení vězňů v uranovém průmyslu, o diferencovaných přidělech potravy, uplatnění odměn a trestů v závislosti na pracovním výkonu odsouzeného. V mnoha věcech se komunistická diktatura v ČSR „přiučila“ od svého pokrevního bratra – nacistického režimu v sousedním Německu. Jde o důležitou sondu, která představuje systém československého vězeňství v letech 1949–1961, zpracovanou na základě pečlivého archivního výzkumu.

**VODIČKOVÁ, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce*
*Životopis Josefa kardinála Berana***

Publikace se věnuje osudu Josefa kardinála Berana (1888–1969) v kontextu moderních dějin 20. století. Přibližuje ho jako člověka pevně ukotveného v křesťanských hodnotách, který vzdoroval dvěma totalitním režimům – v době nacistické okupace se stal vězněm v koncentračním táboře Dachau a v době komunistického panství prošel postupně „domácím vězením“, čtrnáctiletou internací pod dohledem StB a nakonec vyhoštěním z vlasti bez možnosti návratu. Beranovy životní etapy jsou v knize doplněny množstvím dobových fotografií a archiválií, z nichž většina nebyla dosud publikována. Součástí monografie je také nosič CD s autentickou nahrávkou jeho vzpomínek.

Vydáno společně s CDK.

**Občanské fórum, den první
*Vznik Občanského fóra v dokumentech a fotografiích***

Editovaný přepis originálního záznamu večera 19. listopadu 1989 v Činoherním klubu podrobně zachycuje vznik Občanského fóra. Je ojedinělým a nenahraditelným do-

kumentem, umožňujícím podrobnou a plastickou rekonstrukci zakládajícího aktu představitelů různých směrů tehdejší protikomunistické opozice. Dokument uvozuje stručná studie, která hledá kořeny pozdější podoby Občanského fóra v okamžicích jeho založení. Po ní následuje samotný přepis a medailonky významných osob spjatých se založením Občanského fóra Význam edice podtrhuje kompletní videozáznam jednání Občanského fóra, přiložený na dvou DVD. K večeru se rovněž vztahují dva rozhovory s kameramany, kteří události zachytili, a na knihu navazují další rozhovory s vybranými účastníky setkání v Činoherním klubu, které jsou dostupné na webové adrese: www.ustrcr.cz/cs/rozhovoryof. Přepis doplňují barevné i černobílé fotografie Jaroslava Kořána zachycující jednání Občanského fóra s autorovou krátkou vzpomínkou na první dny pádu komunistického režimu. V přílohách jsou kromě faksimile jedné z prvních verzí provolání Občanského fóra publikovány také reakce komunistické totalitní moci z 19.–21. listopadu 1989. Ojedinelá informace 1. odboru II. správy SNB navíc umožňuje identifikaci jednoho z důležitých informačních zdrojů totalitní moci o rané fázi vývoje Občanského fóra.

Vydáno společně s MČ Praha 1.

Kolektiv autorů: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*

Publikace je výsledkem dlouhodobého badatelského projektu historiků Ústavu pro studium totalitních režimů. Prezentuje mozaiku 55 jmen – osob, které se podílely na činnosti ministerstva vnitra (národní bezpečnosti) na území dnešní České republiky v období komunistického režimu. Slovník se soustřeďuje na ministry vnitra (národní bezpečnosti) a jejich náměstky na centrální, československé úrovni. Po lednu 1969 zahrnuje rovněž tři ministry vnitra České socialistické republiky. Kniha je doplněna podrobnou studií věnovanou vývoji organizační struktury ministerstva vnitra (v letech 1950–1953 ministerstva národní bezpečnosti). Jde o první takto souhrnně pojaté zpracování, vzniklé na základě archivního výzkumu a v některých případech i na základě získání dosud nepublikovaných dokumentů osobní povahy.

Edice dokumentů

VANĚK, Pavel: *Vojenská kronika 4. znojenské pohraniční brigády 1945–1955*

Kronika nabízí autentický vhled do organizačních otázek a výstavby útvaru 4. pohraniční brigády; vedle toho ukazuje „výsledky“ střežení státní hranice a výcvik pohraničnicků. Podává také subjektivní výpověď o spolupráci Pohraniční stráže s obyvatelstvem i o kulturních a sportovních událostech u pohraničních jednotek. Kniha přináší rovněž studii o organizaci brigády i kopie plánek úseků pohraničních rot z poloviny padesátých let. Text kroniky doplňují formou odkazů pasáže věnované velitelům jednotek brigády a některým případům pokusů o přechod státní hranice.

BÁRTA, Milan: *Inspekce ministra vnitra v letech 1953–1989. Výběr dokumentů*

V roce 1953 byla zřízena inspekce ministra národní bezpečnosti, která měla jako ústřední kontrolní orgán dohlížet na dodržování zákonnosti v rámci komunistických

bezpečnostních složek. Po sloučení ministerstva národní bezpečnosti s ministerstvem vnitra došlo k jejímu přejmenování na inspekci ministra vnitra. Inspekce se stala jednou z převodových pák ministra, kterou užíval pro kontrolu činnosti složek resortu, a jako taková zůstala po celou dobu svého fungování v přímé kompetenci ministra. Vedle centrální inspekce existovaly kontrolní útvary také na nejdůležitějších útvarech a regionálních složkách ministerstva vnitra. Do povinností inspekce patřila kontrola plnění stranických a vládních usnesení, zákonů a nařízení ministra, ale také kontrola materiálně-technického a finančního zabezpečení a vyšetřování trestné činnosti páchané příslušníky ministerstva vnitra či vyřizování stížností občanů. Významnou roli plnila inspekce v souvislosti s přešetřováním nezákonností padesátých let a také během období let 1968–1969, kdy jí připadl úkol objasnit dění v resortu v průběhu tzv. Pražského jara a během následujících událostí. Materiály shromážděné v průběhu těchto šetření jsou velmi cenným dokladem pro poznání fungování komunistického represivního aparátu. Velká část činnosti inspekce ministra vnitra zůstává veřejnosti prakticky neznámá. Cílem předkládané edice proto je přiblížit čtenářům organizaci a činnost této důležité součásti československého ministerstva vnitra.

Sborníky a kolektivní monografie

Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro. Sborník k mezinárodní konferenci Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna

Sborník mezinárodní konference *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro* přináší na dvacet referátů jejích účastníků. Příspěvky jsou tematicky rozdělené do několika kapitol, a to Pražské jaro viděné z evropského pohledu, reakce bezpečnostního aparátu sovětských satelitů na něj, dále studie věnované československému bezpečnostnímu aparátu v souvislosti s Pražským jarem a studie zabývající se určitými aspekty okupace samotné. Autoři se rovněž zabývají druhým životem Pražského jara, tedy jak události roku 1968 ovlivnily budoucí dění v Evropě.

Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II./ NKVD/KGB. Sborník k mezinárodní konferenci

Activities and its Cooperation with other Secret Services in Central and Eastern Europe 1945–1989, II.

Sborník mezinárodní konference *Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II*, kterou uspořádal v listopadu 2008 Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci se slovenským Historickým ústavem Akademie věd, polským Ústavem národní paměti a Senátem Parlamentu České republiky, obsahuje příspěvky jednotlivých účastníků. Texty devětadvaceti historiků z Evropy i ze zámorí jsou rozděleny do pěti tematických bloků: archivy bezpečnostních složek v zemích střední a východní Evropy, utváření bezpečnostních aparátů sovětských satelitů po 2. světové válce, střední a východní Evropa jako východisko k zpravodajskému pronikání na Západ, průběh rozvoje spolupráce NKVD/KGB se satelitními tajnými službami a nakonec operace komunistických tajných služeb, vzájemná kooperace řízená KGB.

KOPAL, Petr (ed.): *Film a dějiny II. Adolf Hitler a ti druzí*

Sborník příspěvků vytvořených k tématu 5. ročníku stejnojmenného filmového festivalu volně navazuje na první svazek, který vyšel v roce 2005. Druhý svazek se zaměřuje na obrazovou prezentaci „zla“ ve filmech zachycujících novodobé historické události (ať už dokumentární, či retrospektivní formou). Jednotlivé příspěvky zkoumají použití těchto ikonografických motivů jak ve smyslu varovných mement, tak i zjednodušujících schémat ve službách propagandy. Sledují zasazení těchto obrazů do různých žánrů – historický velkořím, krimi, komedie – a formu, jakou byl divákům předkládán. Zabývají se však také složitou otázkou viny a tématem nejednoznačnosti zla.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Casablanca.

Vysokoškoláci o totalitě. Sborník oceněných studentských prací 2009

V březnu 2009 se v Ústavu konal první ročník studentské vědecké soutěže Vysokoškoláci o totalitě, v jejímž průběhu studenti historie a příbuzných oborů předložili výsledky své badatelské práce. Většina z deseti oceněných příspěvků, které sborník obsahuje, se zabývá historickými událostmi, jež jsou úzce spjaté s konkrétními regiony naší republiky, ale nechybějí ani studie, které nahlížejí na historické události spojené s českou minulostí ze zahraničí.

Memoáry**PIKL, Josef: *Paměti jihočeského odbojáře***

Knih je autentickým popisem anabáze účastníka II. odboje z jižních Čech soustavou nacistických koncentračních táborů. Historicky známé skutečnosti jsou zde zpřesněny osobním svědectvím muže, jenž byl v civilu učitelem venkovské školy ve Vyskytně na Pelhřimovsku a v létě 1939 se zapojil do protiokupačních aktivit v kraji. Kromě vhledu do života v terezínské Malé pevnosti se nám posléze otevírá i obraz chodu vězeňské samosprávy v Buchenwaldu a také poměrů v pověstné tajné továrně na Hitlerovy „zázračné“ rakety – pobočném táboře „Laura“. Před čtenáře se dostává výpověď, v jejíž zákrutech se osudy vězněného učitele potkávají se zásadními, jakkoli mnohdy opomíjenými historickými skutečnostmi, a pomáhají je tak potvrdit a zpřesnit. Hodnota vzpomínek spočívá ovšem i v jejich časovém přesahu do „mírových“ dob. Josef Píkl se nikdy nestřetl s komunistickou represí v jejích nejtvrděších podobách. Namísto toho byl ve svém občanském životě pomalu ubíjen úskoky, falší a šikanou úředních míst, obsazovaných běžně lidmi, o jejichž chování za války mohl sám vydat svědectví na hony vzdálené jejich poválečné sebe prezentaci. Líčení v rozpětí let 1939–1975 je tak neocenitelnou zprávou o „malém“ českém člověku, jehož niterná velikost ve skutečnosti přesahuje horizont obou krutovlád, které se zemí přehnal. Kniha je doplněna komentáři historiků z Ústavu pro studium totalitních režimů a Památníku Terezín.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Academia.

Rok 2010

Monografie

**KUDRNA, Ladislav: *Bojovali a umírali v Indočíně*
*První vietnamská válka a Čechoslováci v cizinecké legii***

První vietnamské války se účastnili i českoslovenští vojáci, a to jako příslušníci francouzské cizinecké legie. Publikace přináší osudy jedenadvaceti mužů, kteří upadli do vietnamského zajetí a následně byli, po utrpení v zajateckých táborech, transportováni do Československa. Autor věnuje pozornost důvodům, proč tito mladíci utíkali do zahraničí a vstupovali do služeb cizinecké legie, průběhu drsného výcviku v severní Africe, podmínkám panujícím ve vietnamských zajateckých táborech či zacházení s repatrianty po příjezdu do vlasti. Kniha je prvním souhrnným zpracováním problematiky. Je doplněna dosud neznámými fotografiemi a archivními materiály.

Vydáno společně s nakladatelstvím Naše vojsko

KALOUS, Jan: *Štěpán Plaček. Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ*

Štěpán Plaček (1909–1992) patřil k významným aktérům politického zpravodajství československého Ministerstva vnitra po skončení druhé světové války. Monografie se zabývá nejen Plačkovou kariérou na předúnorovém ministerstvu (včetně podílu na aférách v období 1945–1948), ale přibližuje také jeho mladá léta, kořeny jeho komunistického přesvědčení, věznění v padesátých letech i život po propuštění až do devadesátých let. Publikace vznikla na základě systematického archivního studia a na základě rozhovorů s pamětníky. Součástí knihy jsou dosud neznámé dokumenty a fotografie.

HRADILEK, Adam (ed.): *Za vaši a naši svobodu*

Publikace zachycuje v obsáhlém souboru rozhovorů životní příběhy účastníků protestů proti okupaci Československa v roce 1968 ze zemí Varšavské smlouvy. Jejím cílem je zdokumentovat motivaci zúčastněných, průběh protestů i důsledky, které museli protestující nést; prostřednictvím jejich zkušeností pak přiblížit tehdejší každodenní život v zemích sovětského bloku. Osudy demonstrantů z Rudého náměstí, disidentů z východního Německa, Polska, Bulharska a Maďarska doplňují historické studie popisující reakci na okupaci Československa v zemích, které se tohoto násilného aktu zúčastnily. V knize se nacházejí i dosud nepublikované dobové fotografie a dokumenty.

Vydáno společně s nakladatelstvím TORST.

VANĚK, Pavel: *Vojenská kronika 4. znojemské pohraniční brigády 1945–1955*

Kronika nabízí autentický vhled do organizačních otázek a výstavby útvaru 4. pohraniční brigády; vedle toho ukazuje „výsledky“ střežení státní hranice a výcvik pohraničnicků. Podává také subjektivní výpověď o spolupráci Pohraniční stráže s obyvatelstvem i o kulturních a sportovních událostech u pohraničních jednotek. Kniha přináší rovněž studii o organizaci brigády i kopie plánek úseků pohraničních rot

z poloviny padesátých let. Text kroniky doplňují formou odkazů pasáže věnované velitelům jednotek brigády a některým případům pokusů o přechod státní hranice.

Sborníky a kolektivní monografie

HAZDRA, Zdeněk (ed.): *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací. Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války*

Autoři jednotlivých příspěvků, z nichž byl sestaven tento sborník, se zaměřili vedle poněkud známějších, respektive větší pozornosti se těšících témat (příslušníci československé armády – Ladislav Kudrna, ÚSTR), zvláště na osudy dosud méně reflektovaných složek společnosti, mezi něž náleží kupříkladu ženy (Jana Burešová, Katedra historie FF UP v Olomouci), děti (Radka Šustrová, ÚSTR), šlechta (Zdeněk Hazdra, ÚSTR), ale rovněž německé obyvatelstvo žijící na území protektorátu (Lukáš Vlček, ÚSTR) či křesťané v odboji (Stanislava Vodičková, ÚSTR). Za velice přínosnou pak lze pokládat reflexi poválečných pohledů české historiografie na období nacistické okupace a druhé světové války (Vítězslav Sommer, ÚSTR).

Dvacet let poté. DVD sborník z konference

Sborník z mezinárodní konference přináší 27 příspěvků jejích účastníků. Konference se zaměřila na dědictví nedemokratické minulosti. Od počátku devadesátých let se reflexe komunismu i tzv. proces vyrovnávání se s komunismem soustředily především na „velké“ politické dějiny, obsah vyrovnání se s komunistickým dědictvím spočívá ale i ve zkoumání každodenních vzorců chování. Jednotlivé příspěvky se vztahují k následujícím tématům: „Transitional Justice“, „staré“ sítě v postkomunistických podmínkách, transformace bezpečnostních sborů, konceptualizace historie v primárním a sekundárním školství v (post-)totalitní době, životní styl a kultura každodennosti v pozdním komunismu a kořeny pádu komunismu. DVD dále obsahuje fotografie a videozáznamy z konference a osm anglických publikací vydaných Ústavem.

Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě Sborník k mezinárodní konferenci

Sborník obsahuje studie devětatváceti účastníků stejnojmenné mezinárodní konference pořádané Ústavem v dubnu 2009. Příspěvky mapují situaci v Československu a v dalších komunisty ovládaných zemích, protikomunistická hnutí odporu, která se v nich zformovala, či osudy odbojových skupin a jednotlivců z jejich řad. Dále popisují mechanismy, jimiž komunistický režim upevňoval svoji moc. Studie doplňuje přepis diskuse s přímými účastníky třetího odboje.

VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kolektiv: *Třetí odboj*

Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století

Publikace má ambice posunout naše znalosti o protikomunistickém odboji. Na rozdíl od mnohých o něm autoři nepochybuji, dokládají jeho existenci v širokém záběru

i formách, přibližují nerovný zápas společnosti utlačované komunistickým totalitním státem, popisují porážky i dílčí vítězství a snaží se doložit, že odboj – ve všech svých formách – byl legitimní součástí oné doby, že přispíval k lepšímu mravnímu stavu společnosti samé. Tradice odboje proti komunismu si zaslouží být připomínána, současná česká společnost se bez ní nemůže obejít.

Vydáno ve spolupráci s Metropolitní univerzitou a nakladatelstvím Aleš Čeněk.

Rok 2011

Monografie

ROKOSKÝ, Jaroslav: *Rudolf Beran a jeho doba. Vzestup a pád agrární strany*

Rudolf Beran (1887–1954), prvorepublikový předseda agrární strany a předseda několikaměsíční pomnichovské česko-slovenské vlády, patří mezi nejtragičtější postavy našich moderních dějin. Rozsáhlá biografie historika Jaroslava Rokoského přitom nabízí víc než jen životopis politika – Beranův život je zároveň příběhem vzestupu a pádu politické strany, s nímž doslova spojil svůj osud. Autor sleduje Beranovu kariéru od počátků agrárního hnutí přes válečné události až k poválečnému procesu se „zrádci“ republiky. Kniha přibližuje skrze osud hlavního protagonisty krizové okamžiky našich moderních dějin a otevírá mnohé „třinácté komnaty“, na něž bychom při pohledu zpět často rádi zapomínali. Jde o první ucelené zpracování životních osudů Rudolfa Berana v kontextu doby, na základě systematického archivního výzkumu.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Vyšehrad.

VALENTA, Martin: *Revoluce na pořadu dne. Kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza*

Práce Martina Valenty ozřejmuje teoretické kořeny západního a zejména západoněmeckého hnutí roku 1968. Využívá k tomu receptivní analýzu kritické teorie Frankfurtské školy, jejíž neomarxismus ovlivnil povahu západního roku 1968 a z něho vzešlá politická a sociální hnutí. Nabízí pro českého čtenáře ojedinělý vhled do problematiky západního neomarxismu a jeho vlivu na společnost a politiku na západní straně železné opony.

Vydáno ve spolupráci s IMS FSV UK a nakladatelstvím Matfyzpress.

PAZDERKA, Josef (ed.): *Invaze 1968. Ruský pohled*

Kniha představuje první pokus o ucelenější náhled na ruské vnímání Pražského jara a okupace roku 1968. Popisuje pocit spřízněnosti, který sovětská liberální inteligence a rodící se disidentské hnutí cítily v čase brežněvovského utahování šroubů vůči dění v Praze, jež pro ně představovalo jednu z posledních nadějí na změnu. Publikace představuje také sovětské novináře pobývající v Praze, kteří podporovali změny v tehdejší ČSSR a následně za svůj postoj zaplatili deportací a ztrátou zaměstnání. Nahlíží i na sovětské vojáky, kteří přijeli do Československa, a v rozhovorech s nimi a dalších textech vykresluje jejich vnitřní svět i mohutnou mašinerii sovětské propagandy, je-

jímuž vlivu byli vystaveni. Knihu doprovázejí fotografie Josefa Koudelky, Karla Cudlína, Paula F. Goldsmitha, Miroslava Župníka a dalších autorů, stejně jako unikátní a dosud nepublikované snímky ze soukromých archivů sovětských vojáků i novinářů.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím TORST.

KOUTEK, Ondřej: *Prokop Drtina. Osud československého demokrata*

Kniha historika Ondřeje Koutka sleduje osud politika, jehož život se téměř beze zbytku překrýval s dobou existence Československa. Autor věnuje pozornost všem obdobím Drtinova života, počínaje první republikou, kdy mladý příslušník národně socialistické strany vstoupil do služeb prezidenta Beneše. Po Mnichovu se Drtina angažoval v odboji a po útěku do exilu se stal aktivním členem politické reprezentace a také pod pseudonymem Pavel Svatý známou a oblíbenou postavou zahraničního rozhlasového vysílání. Vrchol a zlom Drtinovy politické kariéry představuje poválečné třiletí, kdy působil jako ministr spravedlnosti v tehdejších československých vládách. Jeho poúnorové osudy byly dramatické – po pokusu o sebevraždu skokem z okna byl zatčen, do roku 1960 vězněn, po nepříliš úspěšných pokusech o rehabilitaci pak za normalizace působil aktivně v disentu. Koutkova kniha vycházející z velkého množství pramenů je současně portrétem člověka veřejně aktivního za všech režimů, a dějinami československé demokracie jako takové. Jde o první takto ucelené zpracování osobnosti Prokopa Drtiny.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Vyšehrad.

KREISINGER, Pavel: *Brigádní generál Josef Bartík (1897–1968).*

Zpravodajský důstojník a účastník prvního i druhého československého odboje

Monografie se zabývá složitými životními osudy brigádního generála Josefa Bartíka, důstojníka z tzv. zpravodajské jedenáctky Františka Moravce. Kniha se soustřeďuje na Bartíkovu činnost v československé armádě v letech 1918–1945, tedy v době meziválečné a válečné, v Polsku, Francii a Velké Británii. Kromě toho zachycuje i jeho dřívější působení u československých legií v Itálii během Velké války. Stranou nezůstávají ani Bartíkovy poválečné osudy, kdy byl jako významný zpravodajský důstojník bezprostředně po únoru 1948 perzekvován. Text doprovázený obrazovými přílohami a řadou dosud neznámých dokumentů se neomezuje pouze na líčení Bartíkovy vojenské kariéry, ale zachycuje i některé aspekty jeho rodinného a civilního života.

TICHÝ, Martin: „Říkali mu Dědek“.

Příběh protikomunistické odbojové skupiny Bayer a spol.

Kniha Martina Tichého podává dílčí analýzu protikomunistických aktivit v Československu čtyřicátých a padesátých let. Na příkladu táborské skupiny Bayer a spol. analyzuje pohnutky a motivaci, které v tehdejší době přiváděly oponenty KSČ k protirežimnímu vystoupení. Na základě systematického archivního výzkumu a svědectví pamětníků vznikla studie protikomunistického odboje, která poskytuje vyvážený pohled na zmíněnou problematiku.

Sborník z mezinárodní konference *Zločiny komunistických režimů: Pohled historiků a právních expertů*

Crimes of the Communist Regimes

Sborník textů ze stejnojmenné mezinárodní konference přináší více než 40 příspěvků historiků a právních expertů z celého světa. Autoři se neomezují na popis zločinů spáchaných komunisty v jejich mateřských zemích, ale poukazují i na různé formy a možnosti vyrovnávání se s totalitní minulostí, včetně konkrétních opatření a plánů do budoucna. Sborník vyšel i v anglické verzi.

HAZDRA, Zdeněk – HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan (eds.):

Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století

Šlechta hrála v dějinách evropských národů vždy velmi významnou roli. Přestože v posledních dvou staletích postupně ztrácela vliv, dodnes představuje významný společensko-historický fenomén. Dvacáté století však postavilo před středoevropskou šlechtu mnohé výzvy. A právě vztahy, postoje a chování aristokracie vůči totalitní moci, formy šlechtického odboje či odporu a následné perzekuce, stejně jako pohled na rub mince, tedy na kolaboraci a sympatizování šlechty s totalitarismy, zvláště s nacismem, představují problematiku, která dosud nebyla komplexně zpracována. Vůbec první pokus zabývat se otázkou postavení středoevropské šlechty v době totality vzešel ze spolupráce Ústavu pro studium totalitních režimů a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a kromě historiků z České republiky byli k přípravě publikace přizváni odborníci ze Slovenska, Německa, Rakouska, Rumunska a Lichtenštejnska.

Komiks

Ještě jsme ve válce. Příběhy 20. století

Autoři publikace oslovili přední české a slovenské tvůrce komiksu, vybrali z pamětnického digitálního archivu Paměť národa třináct zaznamenaných zajímavých vzpomínek a dali vzniknout unikátnímu počínu nejen na české komiksové scéně, ale také na poli popularizace naší historie. Komiksy vypráví životní osudy lidí, kteří většinou dosud žijí mezi námi. Příběhy pojednávají o konfliktu konkrétních lidí s totalitní mocí a jsou pestré jako život sám – přinášejí vítězství i prohry, velké heroické činy i lidské slabosti a vyrovnání se s nimi.

Vydáno ve spolupráci s Post Bellum a nakladatelstvím Argo.

Rok 2012

Monografie

RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*

Nové (doplněné a rozšířené) vydání knihy historika Jana Rychlíka si klade za cíl přiblížit především českému čtenáři opomíjenou „druhou stranu“, slovenskou politiku a její

specifika v celém období společného státu. Jeho zasvěcené a podrobné líčení, začínající již za Rakousko-Uherska a za první světové války, sleduje vývoj česko-slovenských vztahů především v politické oblasti, postupné zesilování autonomistických tendencí ve slovenské politice s vrcholem v rozbití Československé republiky po Mnichovu a vytvoření samostatného slovenského státu. Druhá polovina knihy se věnuje slovenské politice v lidovědemokratickém Československu, na cestě od centralizace k federaci až k rozpadu Československa a vzniku dvou nových samostatných celků na mapě Evropy. Jde o jednu z významných základních studií, vzniklých v českém prostředí, která souhrnně zpracovává proměny společnosti a politiky v Československu v průběhu 20. století. Nabízí také komparaci obou totalitních režimů (nacismus, komunismus). Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Vyšehrad.

GORBANĚVSKÁ, Natalia: Poledne

Vůdčí postava ruského disentu zachytila v dobovém dokumentu proces s protestujícími proti okupaci Československa z Rudého náměstí. Kniha navazuje na úspěšný titul *Za vaši a naši svobodu*, kde je mj. zařazen rozhovor s autorkou. Kniha byla od počátku intimně spojena s tehdejší Československem, byla například propašována na Západ a vydána v anglickém a francouzském vydání, před několika lety vyšlo opravené vydání v ruském jazyce. Jde o první vydání této mimořádné knihy v českém jazyce.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím TORST.

KUDRNA, Ladislav: První vietnamská válka. Na pozadí osudu Ladislava Charváta.

Publikace Ladislava Kudrny přináší zcela nové informace o působení Čechů a Slováků na bojištích jihovýchodní Asie v rozmezí let 1945–1954. Díky tomu, že autor mohl studovat relevantní materiály přímo v archivu francouzské cizinecké legie, jsou čtenáři vůbec poprvé předloženy údaje o počtech československých občanů sloužících v jejich řadách od samého počátku až do současnosti. Nechybí ani zpracování počtu padlých Čechoslováků v Indočíně, včetně jejich jmenného seznamu, a zasazení problematiky první vietnamské války do kontextu mezinárodních událostí. Jedinečnost publikace podtrhuje množství doposud nikdy nezveřejněných fotografií, mapujících nasazení (nejen) našich občanů v průběhu indočínské války. Jedná se o monografii, jejíž nedílnou součástí jsou přepsané autentické dopisy mladého Ladislava Charváta, kterého osud zavalil až na vzdálené vietnamské bojiště.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Academia.

ČVANČARA, Jaroslav: Děti nepřátel Říše. Osudy Svatobořických dětí

Kniha jako první přináší nové informace o dětech, které prošly internací v Praze na Jenérálce a až do konce války žily v internačním táboře ve Svatobořicích. Přibližuje dosud širší veřejnosti neznámé události, které následovaly po atentátu na zastupujícího říšského protektora a šéfa RSHA Reinharda Heydricha. Nezbyvalo mnoho a oběťmi se mohlo stát i oněch 46 tzv. Svatobořických dětí – dětí vlastenců zatčených v období heydrichiády.

Vydáno ve spolupráci s ANLET.

BÁRTA, Milan – BŘEČKA, Jan – KALOUS, Jan:

Protiokupační protesty v Československu v roce 1969 a jejich potlačení

Rok po invazi vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa proběhly v ulicích mnoha velkých měst rozsáhlé demonstrace, do kterých se zapojili především mladí lidé. Vyjadřování nesouhlasu s přítomností sovětské armády na našem území se mísilo s projevy nespokojenosti s nastoupenou cestou nového vedení komunistické strany. To pouliční protesty očekávalo a nejspíše i přivítalo, podle něj totiž dokazovaly, že tzv. protisocialistické síly existují. Legitimizovaly tak jeho politiku a daly mu do ruky pádné argumenty k postupu proti zbytku reformistů v čele s Alexandrem Dubčekem. Brutální potlačení nepokojů jednotkami tehdejší bezpečnosti, armády a Lidových milicí, které si vyžádalo oběti na životech, posloužilo rovněž jako varování do budoucna a současně jako důkaz předložený sovětskému vedení, že v osobě Gustáva Husáka byl postaven do čela Československa správný člověk. Naopak pro veřejnost symbolizoval srpen 1969 definitivní konec Pražského jara. Předkládaná publikace přibližuje na základě rozsáhlého archivního výzkumu události srpna 1969 a zasazuje je do kontextu tehdejšího dění s ohledem na činnost a aktivity tehdejších ministerstev vnitra.

Edice dokumentů

MACHOVEC, Martin – NAVRÁTIL, Pavel – STÁREK-ČUŇAS, František:
„Hnědá kniha“ o procesech s českým undergroundem

Na konci roku 1976 vydali Jaroslav Kořán a Vendelín Komeda samizdatem soubor dokumentů, který zachycuje to nejpodstatnější, co se v tomto roce pro společenství českého undergroundu událo – soudní řízení s jeho představiteli a jejich ohlas ve veřejných sdělovacích prostředcích i u tehdejších disidentů. Tomuto samizdatu, původně bez titulu, se podle barvy obálky začalo říkat „hnědá kniha“. Šlo o zcela ojedinělou edici, která se brzy začala dále opisovat, takže existuje alespoň ve třech postupně rozšiřovaných verzích. Nynější první tištěná edice *Hnědé knihy*, která ve svém jádru vychází z nejšířšího, třetího samizdatového vydání z roku 1980, jehož pořadatelem byl Jaroslav Suk, je obohacena o tehdy nedostupné dokumenty, ať už je blokovala železná opona, nebo utajenost archivů tehdejšího Ministerstva vnitra ČSR. Tyto materiály jsou výmluvným dokladem fungování tehdejšího totalitního režimu. Doplněny jsou i ukázky dobového zahraničního tisku dávající přehled o kampani, která byla ve prospěch vězňených vedena na Západě. Rozsáhlý poznámkový aparát pak přináší řadu nových, cenných informací.

Sborníky a kolektivní monografie

FEIGELSON, Kristian – KOPAL, Petr (eds.):

Film a dějiny 3. Politická kamera – film a stalinismus

Publikace vznikla na základě sborníku *Caméra politique – cinéma et stalinisme* (2005) editovaného profesorem K. Feigelsonem z pařížské Sorbony. Tento soubor příspěvků z pera předních evropských i zámořských filmových historiků podává plastický

obraz dějin sovětské kinematografie v době stalinismu, ale vypovídá také o jeho recepci a vlivu v novodobém sovětském filmu i v jiných kulturách (Francie, Itálie, Polsko atd.). Kniha *Film a dějiny 3. Politická kamera – film a stalinismus* je pak výběrovým vydáním tohoto sborníku, obohaceným o původní české studie, které se pokoušejí osvětlit stalinskou éru (především, ale nejen) v českém filmu. V tomto „českém“ oddíle (Ve světle a stínu Stalina) se autoři pokoušejí nalézt odpovědi na tyto základní otázky: jak filmová tvorba v rámci totalitního systému fungovala, jaké byly její úkoly a možnosti a jak byla reflektována. Zvláštní pozornost je věnována problematice paměti stalinismu, fenoménu filmových festivalů po únoru 1948 a konečně i retrotematice (filmové a televizní obrazy Klementa Gottwalda v sedmdesátých a osmdesátých letech).
Vyšlo ve spolupráci s nakladatelstvím Casablanca.

Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji Sborník k mezinárodní konferenci

Tématem mezinárodního vědeckého sympozia, které uspořádal Ústav pro studium totalitních režimů, se stal válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji. Odborníci, kteří na něm vystoupili, se zabývali mimo jiné činností odbojových skupin na domácím území, začátkem Benešovy politiky budování československého „mostu“ mezi Východem a Západem, příjezdem zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha do Prahy, situací židovského obyvatelstva v Protektorátu, nasazením našich vojáků na jiných než evropských bojištích nebo rozhodnutím o nuceném pracovním nasazení mužů mimo území Protektorátu. Jejich příspěvky tvoří obsah tohoto sborníku.

Vysokoškoláci o totalitě II Sborník oceněných studentských prací 2011

V říjnu 2011 se v Ústavu pro studium totalitních režimů konal druhý ročník studentské vědecké soutěže Vysokoškoláci o totalitě. Studenti historie a příbuzných oborů z různých vysokoškolských pracovišť v ní předložili výsledky své badatelské práce. Většina příspěvků se zabývala padesátými lety v komunistickém Československu. Mladší kolegové se snažili rozkrýt zapomenuté či rozporuplné historické události, jež byly úzce spjaty s konkrétními regiony naší republiky, ale měly širší dopad na celou českou a slovenskou společnost. S dvanácti oceněnými texty se může čtenář seznámit v tomto sborníku.

Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi

V srpnu 2011 oslavil bývalý vedoucí Skupiny protikomunistického odporu a odboje Ústavu pro studium totalitních režimů doc. Václav Veber osmdesáté narozeniny. U příležitosti tohoto výročí se Ústav rozhodl vydat k jeho poctě knihu, která je složena z příspěvků jeho studentů, přátel a kolegů z Ústavu i dalších odborných pracovišť a institucí z celé České republiky. Publikace se zaměřuje především na problematiku protikomunistického odboje, moderní dějiny a historii slavistického bádání v meziválečném Československu. Součástí knihy je i rozsáhlý životopisný rozhovor a kompletní bibliografie Veberových prací.

KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*

Hlavním záměrem publikace je prezentovat širší odborné veřejnosti i dalším zájemcům výsledky současného výzkumu vybraných aspektů historie českého a slovenského komunismu, komunistické strany, ale také vztahu společnosti k této ideologii. Jednotliví autoři se pokusili přispět k analýze a zhodnocení českého a slovenského komunismu a představit ho (stejně jako Komunistickou stranu Československa a její dceřinou slovenskou organizaci) ve dvou základních časových a historických etapách. Jejich studie potvrzují, že český a slovenský komunismus je podstatným a v mnoha ohledech tragickým obdobím nedávné minulosti Československa. Jsou cenným příspěvkem k poznání komunismu jako systému a svěbytného mezinárodního fenoménu zejména ve druhé polovině 20. století.

Vydáno ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky.

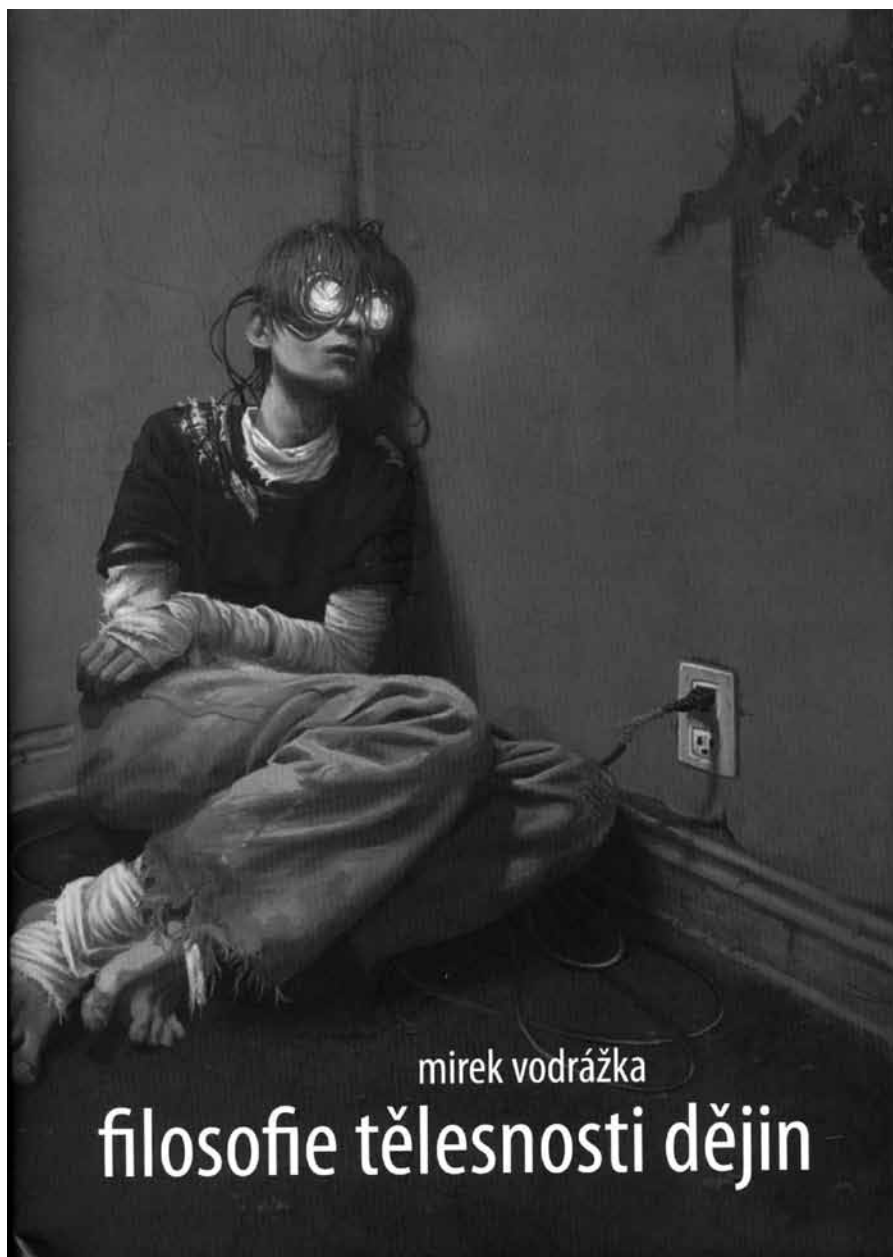
*Memoáry***VALENOVÁ, Danica: *Nic nedává, kdo nedá sám sebe. Deník 1945–1960***

Deníkové zápisy Danici Valenové popisují období od konce druhé světové války do roku 1960. Jsou v něm zachyceny životní osudy rodiny, které byly dramaticky ovlivněny poválečnými událostmi, komunistickým převzetím moci v Československu. JUDr. František Valena, manžel Danici, předseda Ústředí katolických studentů a osobní tajemník ministra pošt, byl v roce 1950 zatčen a za „velezradu a špionáž“ odsouzen na 22 let žaláře. Jako politický vězeň zemřel v roce 1960. Jde o první vydání v českém jazyce (dříve vyšlo ve slovinštině), které přibližuje politické procesy a systém vězeňství v padesátých letech pohledem manželky politického vězně komunistického režimu.

BUKOVSKIJ, Vladimir: *A vítr se vrací. Příběh disidenta*

Nejvýznamnější dílo předního sovětského disidenta žijícího v současnosti ve Velké Británii. Formálně je kniha zářmována vzpomínkou na autorovo neočekávané propuštění z vězení v prosinci 1976 a výměnu za vězněného vůdce chilských komunistů Luise Corvalána, což vyvolalo celosvětovou senzaci. Postupně se vrací ke vzpomínkám na dětství, život v poválečné Moskvě, zapojení do protestů, samizdatu, zatčení, psychiatrická vyšetření a „lččení“, procesy a věznění. Kniha poutavým způsobem přibližuje realitu sovětského disentu, tak odlišnou od té české například používáním „trestajcí psychiatrie“, nástroje, který při posledním rozsudku postihl i Bukovského a který jsme v našich podmínkách prakticky neznali.

Vydáno ve spolupráci s nakladatelstvím Volvox Globator.

mirek vodrážka

filosofie tělesnosti dějin

JIRÍ BAŠTA

LIDOVÉ 1948–1969 MILICE

NELEGÁLNÍ ARMÁDA
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

 ústav pro studium
totalitních režimů

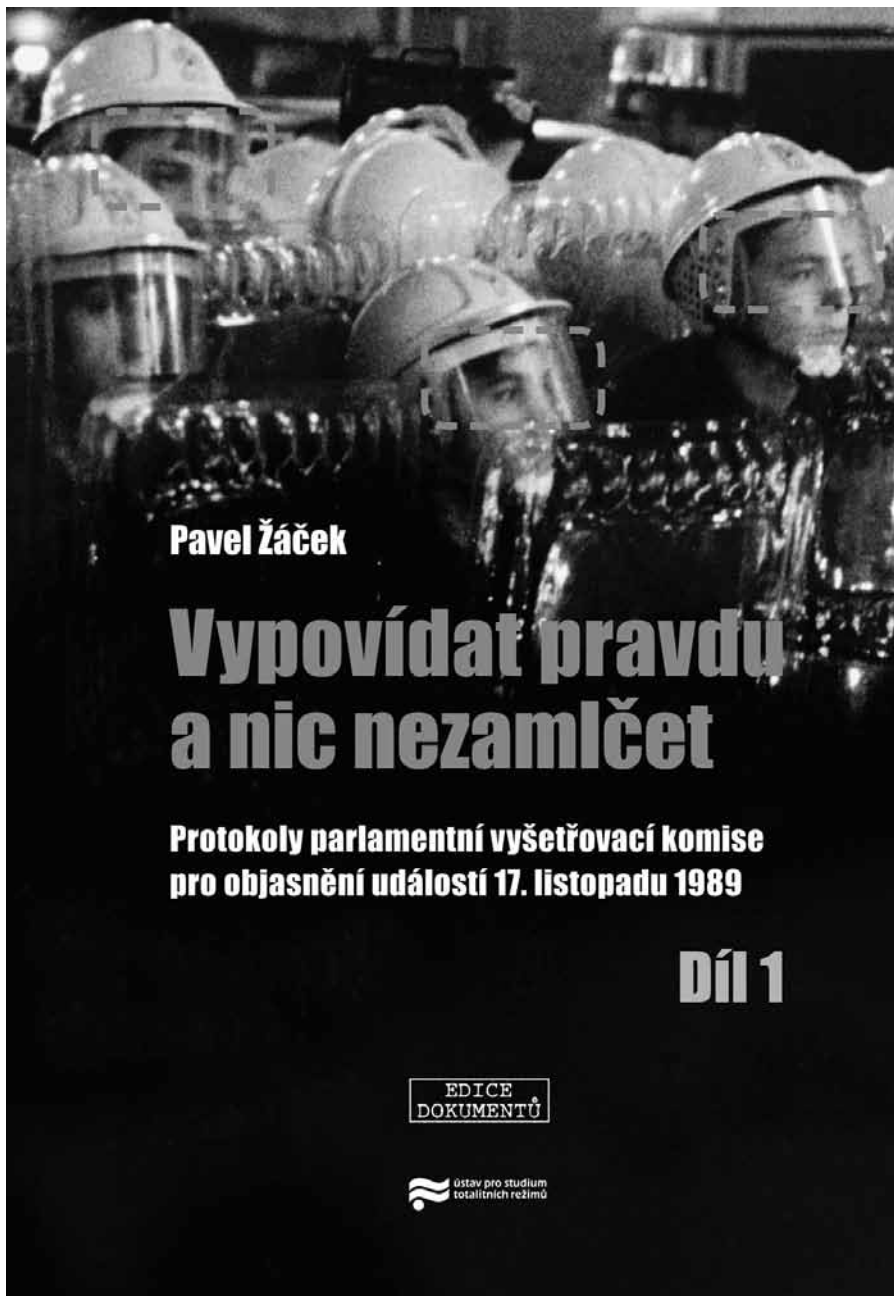

Jan Synek **SVOBODNI
V NESVOBODĚ**

Náboženský život
ve věznicích v období
komunistického
režimu

VYŠEHRAD

ÚSTAV PRO STUDIUM
TOTALITNÍCH REŽIMŮ

Pavel Žáček

Vypovídat pravdu a nic nezamlčet

**Protokoly parlamentní vyšetřovací komise
pro objasnění událostí 17. listopadu 1989**

Díl 1

EDICE
DOKUMENTŮ

 Ústav pro studium
totalitních režimů

Stanislava Vodičková (ed.)

**I zvíře
mělo více útrpnosti
než člověk**

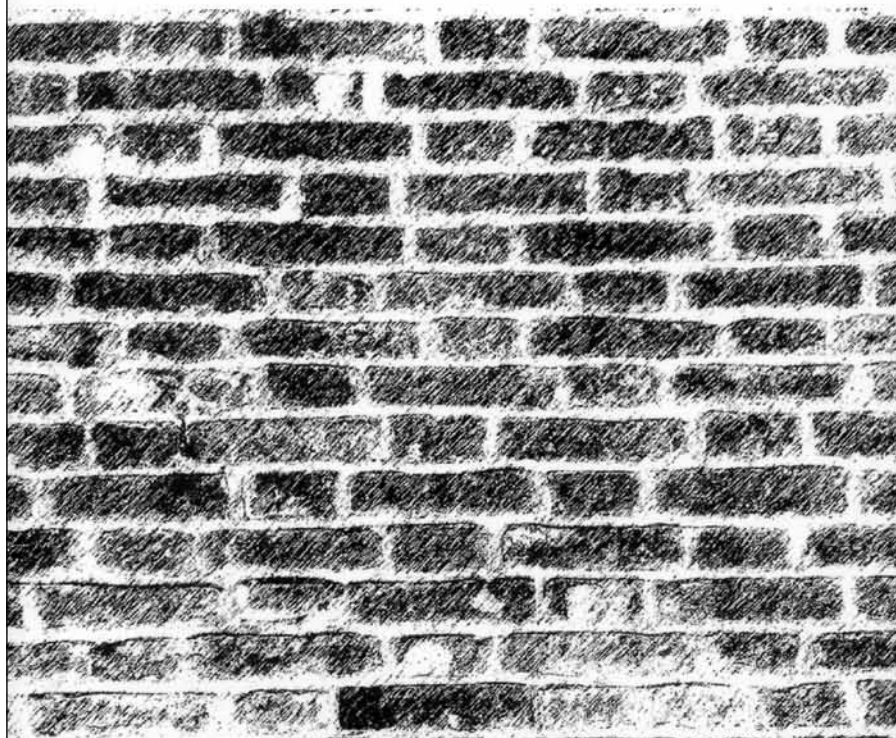
*Paměti patera Františka Štveráka,
vězně nacistického a komunistického režimu*

OZVĚNY GULAGU

Povídky a vzpomínky

Рассказы и воспоминания

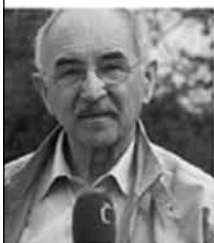
ЭХО ГУЛАГА

POZOR VYSÍLÁME!

DVACET OSOBNOSTÍ ČESKÉHO ROZHLASU A TELEVIZE

KOMUNISTIČTÍ INTELEKTUÁLOVÉ

a proměna jejich vztahu ke KSČ (1945–1989)

ústav pro studium
totalitních režimů

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Handbook of the European Network

of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files

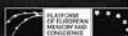
EUROPEAN NETWORK
OF OFFICIAL AUTHORITIES
IN CHARGE OF THE
SECRET-POLICE FILES

Lest We Forget

Memory of
Totalitarianism
in Europe

A READER FOR OLDER SECONDARY SCHOOL STUDENTS
ANYWHERE IN EUROPE

EDITED BY GILLIAN PURVES

22

(01/2013)

Róbert Letz

Február 1948 zo slovenskej perspektívy

Václava Jandečková

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců
amerického velvyslanectví v Praze 1948–1949
Protikomunistická činnost a souvislosti s akcemi StB
„Kámen“, „Praha – Žatec“ a „Hansa“

Martin Nekola

CDUCE

Exilová křesťansko-demokratická internacionála
ve studené válce

David Svoboda

Dlouhá cesta do lesů

Politický vývoj ukrajinského integrálního nacionalismu
a předpoklady vzniku Ukrajinské povstalecké armády

Jan Cholínský

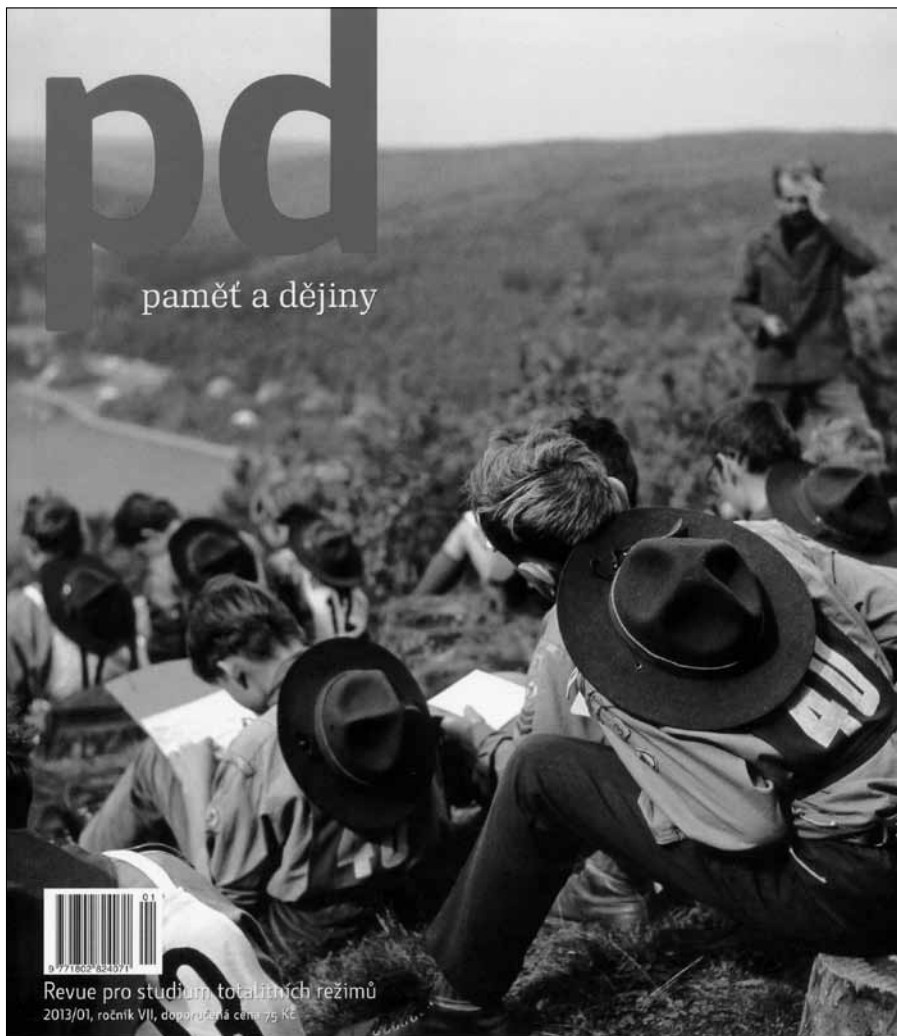
Protest proti československo-sovětské smlouvě
Otevřený dopis České národní jednoty v Londýně
Anthony Edenovi z 20. I. 1944

Pavel Žáček

Vznik operace RJAN: pohled zevnitř
Z dokumentů o Hlavní správě rozvědky KGB SSSR,
1982–1984

pd

paměť a dějiny

Revue pro studium totalitních režimů
2013/01, ročník VII, doporučená cena 75 Kč

01

Budoucnost českého skautingu je v jeho minulosti

Rozhovor s Jiřím Zachariášem
o českém skautingu v době komunismu

František Vacek – krátká kariéra popraveného agenta-choďce

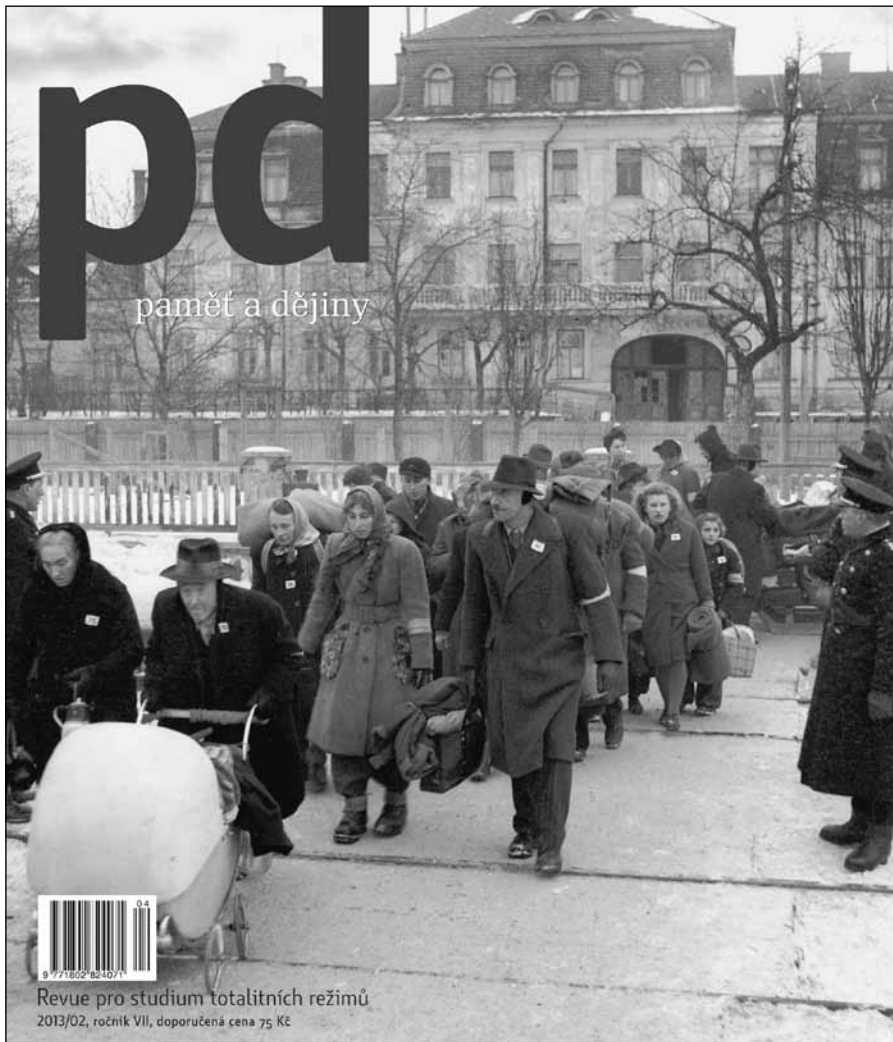
Zapomenutý příběh studenta, jehož téměř
„mašínovská“ cesta za svobodou skončila tragicky

První následovník

Sebeupálení dálníka
Josefa Hlavatého
20. ledna 1909 v Plzni

pd

paměť a dějiny

Revue pro studium totalitních režimů
2013/02, ročník VII, doporučená cena 75 Kč

02

Nechat mluvit fakta

S historikem Tomášem Staškem o nuceném
vystídění Němců z Československa
a studiu dějin česko-německých vztahů

Akce „Kámen“ – Všeruby 1948

Nová odhalení v případě falešné
hraniče Evžena Abrahamoviče
na Domažlicku

Vystál jsem na Západ

Svědectví o třetím odboji –
příběh rodiny Matřkových
v 50. letech 20. století